

ליל הסדר בבית מורן הרב קוק זצ"ל

תיאור הסדר כאן נוצר מהתכת מספר תיאורים של אישים שנכחו בסדר בבית הרב קוק בשנים שונות. בנו, הרב צבי יהודה תיאר את הסדר בבית הרב לטובת קובץ שעסק בתיאורי סדרים שונים, ובגלל ריבוי הסדרים שעשה הרב צבי יהודה בבית הוריו סביר שאין לראות בתיאורו ליל סדר ספציפי, אלא תיאור החוויה שעלתה לרצי"ה מכל לילות הסדר יחד. במסגרת תיאורו הרצי"ה שם בפי אביו הרב קטעים שלמים מביאורו להגדה של פסח שנמצא בסידור 'עולת ראייה', שכבר הודפס בידי הרצי"ה שנים קודם לתיאורו על פי כתביו של הרב². ביקורו של המושל סטורס בבית הרב בשנת תרפ"ב תואר בקצרה בפיו של 'הרב הנזיר'³, ובכתבה בעיתון שנכתבה ע"י אי מי מהמשתתפים האחרים⁴. בערב פסח בשנת תרפ"ח התפרסם בעיתון 'דאר היום' תיאור של ליל הסדר בבית הרב קוק⁵, ומדובר כמובן על תיאור מחגי הפסח

1 'סדר בבית הרב', הרב צ"י קוק, מחניים כה, ירושלים תשט"ו, עמ' 42-39. ראו, לדוגמא, הגדה של פסח עם פירוש עולת ראייה, ירושלים תש"ח, עמ' מב בהערה: "היה מזכיר ומדגיש על זה הדרשה...". וכן שם עמ' לב: "אאמו"ר זצ"ל היה אומר...". ובהסברו של הרב קלכהיים: "זאת אומרת רגיל היה בכך בכל 'ליל-סדר' לחזור ולהדגיש" (באר מגד ירחים, בית אל התשנ"ה, עמ' עז), ובדומה לכך בהערה שם עמ' לט.

2 הגדה של פסח עם פירוש עולת ראייה ובהקדמה שם. קטעים אלה השמטנו מתיאור הסדר, והם נמצאים על מקומם בהגדה.

3 מועדי הראי"ה, הרב מ"צ נריה, ירושלים תשע"ה, עמ' 303. ושוב בספר הרב הנזיר - איש כי יפליא, ה' וולברשטיין, ירושלים תשע"ז, עמ' 218-217. ראו גם: האיש על העדה, י' פריש וי' הכהן, חיפה תשע"ג, עמ' 31 הערה 33.

4 'ליל הסדר בבית הרב הראשי', 'דאר היום', 24.4.1922, עמ' 4. התיאור המפורט נכתב על ידי אחד המשתתפים בסדר, ומנקודת מבטם של האורחים. על פי פרטים מסוימים בטקסט (שעת הגעת האורחים ויציאתם, שמו של המתורגמן - 'ליוא' במקום 'הלוי') ניתן להניח שהתיאור נכתב בידי אחד האורחים האנגלים, ותורגם בידי מערכת העיתון. ואם נרחיק לכת, נוכל לזהות את הכותב כעיתונאי היחיד שנכח באירוע - פיליפ גרייבס. אם אכן כך, כי אז תשורתו של הרב קוק לסטורס - הצמדת 'הרב הנזיר' לסטורס כבן שיח (להלן), לא הורגשה על ידי הכותב. הרצי"ה לא התייחס כלל לביקורו של המושל סטורס, ולא רק בשל היותו קוריוז, אלא בעיקר כי באותה שנה חגג את הפסח בבית הורי אשתו בוורשה, כחודש וחצי לאחר נישואיהם. אמנם כבר בכ"ז באדר תרפ"ב כותב הרב: "תקוותנו היא שכעת כבר הזוג היקר ש'י' הוא בדרכו דרך הקודש לבוא אלינו לארץ" (אגרות הראייה ה, הרב ז' נוימן (עורך), ירושלים תשע"ט, אגרת מה, עמ' נו), אך בפועל רק לאחר הפסח באותה שנה הם הגיעו ארצה (משמיע ישועה, ה' וולברשטיין, מרכז שפירא התש"ע, עמ' 36).

5 'רשמי חג הפסח בירושלים', ה' שטיין, 'דאר היום', 5.4.1928.

שקדמו לפסח תרפ"ח. למרות שאזכור דמויות ספציפיות בתיאור זה של ליל הסדר לכאורה מקבע את תיארוך הלילה לשנת תרפ"ב, ניתן לראות בתיאור זה שיקוף של כלל לילות הסדר בבית הרב קוק בירושלים. השתדלנו לפגוע כמה שפחות בתיאור האותנטי, כדי לאפשר לקורא להרגיש כאילו הוא עצמו יושב בליל הסדר בבית הרב. ההתערבות הלשונית הייתה אפוא מזערית.

* * *

מושל ירושלים מטעם המנדט הבריטי רונלד סטורס (1881-1955) הביע את משאלתו להיות נוכח ב"סדר" של הרב קוק, וכמובן שמשום שלום מלכות נענה הרב למשאלתו. בחושו על אירוחו באופן מתאים נזכר הרב כי שמע שסטורס מתעניין בספרות יוון העתיקה, ועל כן ביקש מ'הרב הנזיר' שב"סדר" בבית הרב קוק יהיה 'הנזיר' מלווה ואיש שיחו של האורח, כדי להנעים לו את זמן ישיבתו על יד השולחן⁶. בטוב טעמו הוסיף הרב קוק ואמר: "מקובל לקדם איש שררה רב מעלה בפרחים, והרי אמר רבי יהודה הלוי 'ואל ישיאך חכמה יונית אשר אין לה פרי כי אם פרחים'⁷, תשמש נא אפוא השיחה עם האורח בנושאי חכמת יוון כפרחים שבהם אנו מקבלים פניו אצלנו". רונלד סטורס מושל ירושלים התלוו מר גרייבס כתבו של ה"טיימס" במזרח הקרוב⁸

6 היה זה אך טבעי ש'הרב הנזיר' ישתתף בליל הסדר בבית הרב. הרב הנזיר עלה ארצה כרווק בערב יום כיפור באותה שנה, ובית הרב היה לו כבית באותה תקופה (הרב הנזיר - איש כי יפליא, ה' וולברשטיין, ירושלים תשע"ז, עמ' 68, 71).

7 בשירו 'דברין במור עובר רקוחים', שירי רבי יהודה הלוי, כרך ג, מחברות לספרות, תשכ"ד, עמ' 15.

8 פיליפ גרייבס (1876-1953) היה העיתונאי שחשף בעיתונו ש'הפרוטוקולים של זקני ציון' אינם אלא זיוף הספר הצרפתי 'דיאלוגים בגיהנום בין מקיאווולי למונטסקייה' מאת מ' ז'ולי. כשהגיע לבקר בארץ, נערכה לכבודו סעודה במלון אמדורסקי ב' בשבט התרפ"ב. בנאומו בסעודה אמר הרב: "שמח אני להיות נוכח במסיבה זו, מפני שהיא מבליטה ביחוד אחת מהמידות הטובות והמצוינות שנשתבחה בה האומה הישראלית מעולם, והיא מידת הכרת טובה למטיבינו. עלולים אנו לשכוח את כל הרעות אשר נעשו לנו. ובאמת הרבה סססוכים עברו בינינו ובין הרבה סיעות אנושיות שהננו עלולים לשכוח את כל הצדדים השליליים שבהם נגדנו. אך לעולם לא נשכח שום יחס טוב שבא אלינו, בין מאומה בין מיחיד. אלפי שנים עברו מעת אשר שר אחר בפרס בשם 'חרבונה' דיבר דבר טוב על ישראל, ואין האומה יכולה לשכוח מהזכיר בכל שנה ושנה ביום זכרון השמחה של חג הפורים לומר 'חרבונה זכור לטוב'. וכמה מידה טובה כפולה יש ביחסנו לאיזו אישיות נכבדה אשר נפגשנו עמה רק ביחס של טוב. וזה אנחנו יכולים להבליט על האורח הנכבד מר גרייבס הנמצא לשמחתנו איתנו פה, ושלשם הכרת טובה והוראת כבוד לו נועדנו פה יחד. החוש המוסרי העדין ואהבת האמת המקננים בלבבו הם הם אשר הצליחו אותו בהצלחה כל כך גדולה לגלות את האמת הכבירה. בדבר הסרת החרפה שהפומפלט הידוע בשם "פרוטוקולים של זקני ציון" רצה להעטות על עמנו מהשפעתו המזיקה. ואני בטוח שהסרת העלילה ומחפירה הזאת לא ללמד רק על עצמה תצא, אלא ללמד על כל עלילות השוא וכל חזיונות הבדים אשר

בתו של שר החוץ הבריטי לורד ג'ורג' נתנאל קרזון ובת לווייתה⁹.

בקשתו של סטורס לא הייתה יוצאת דופן. ה"סדר" בבית הרב שימש מקום כינוס לאורחים חשובים, רבנים וסתם יהודים בעלי צורה מכל תפוצות הגולה שעלו לרגל לחוג בירושלים את חג הפסח ולבקר בארץ הקדושה (ולאחר ששיבת 'מרכז הרב' הוקמה, גם טובי בני ישיבתו של הרב הצטרפו ל'סדר' בביתו). ה'סדר' בבית הרב היווה אפוא מעין קיבוץ גלויות בזעיר אנפין.

הסדר התחיל, והאורחים הוזמנו אל השולחן. סטורס ישב ע"י הרב ואחריו הגברות ואחריהן מר גריבס, והם קיבלו הגדה עם תרגום אנגלי. מלבד בני הבית היו מסובים סביב השולחן רבנים, ראשי ישיבות, אורחים מחוץ לארץ ומנהיגי ציבור. הרב ישב דרך חירות בראש השולחן על כורסת ההיסב, כשראשו נטוי קצת לצד שמאל והוא נשען על גבי כרים, עטוף ב"קיטל" צחור¹⁰ וחבוש כיפת משי לבנה, פניו נוהרים מקורת רוח ושמחת החג, מכל קמט ניבט צימאון נשמתו זורח במכאובו ובעינוגו. העיניים הגדולות, הבהירות גווניהן נשתנו כגלי ים סוער ורוגע חליפות, והן מפיקות התרוממות הרוח ורגשי קודש, מראהו "כמלאך ה' צבאות"¹¹. המנורות האירו את הטרקלין, שיחקו בזכוכית הצבעונית של הצלוחיות, בכוסות הכסף, בגביע הזהב

שונאינו מעלילים עלינו בזדון או בשגגה ביחס לתנועה הגדולה של תחייתנו הלאומית וקישורנו הנצחי לציון ולירושלם ולארץ הקודש בכלל. והאנשים הנכבדים החשובים הללו, כאורחנו הנכבד וחבריו אנשי הישר והאמת, הם הם אשר יהיו מהעוזרים להביא לעולם את אותה האורה הגדולה שעתידה לצאת מציון לכל העולם כולו" ('משתה תה לכבוד פיליפ גרייבס', דאר היום, 9.2.1922, עמ' 3). אין פלא, אפוא, שהרב שמח באירוחו של גרייבס והשתדל להנעים עליו את ליל הסדר.

9 ראו גם: 'בתו של לורד קרזון בירושלים', דאר היום, 10.4.1922, עמ' 3: "המושל, ה' גרייבס, ובתו של לורד קרזון תחגגה [כך! ש"ג] את את הערב הראשון של חג פסחנו בביתו של הרה"ג הכהן קוק". ראו גם: 'ווי גווארנר סטארס האט געענדערט זיין טאקטיק צו ירושלים אידען', איש יהודי, דער מארגען זשורנאל, 9.5.1922, עמ' 7. 'וא נחלה פון א וורשאווער חסידים אין פאלעסטינא', 'היינט', 28.5.1922, עמ' 5.

10 בזכרונותיו של הרצי"ה מלילות הסדר אצל אביו הוא ציין כי במהלך הסעודה הירשה הרב לעצמו להעלות זיכרונות מליל הסדר אצל הנצי"ב מוולוז'ין: "זכרונותי שבשיחותי הסביר על שום מה לובשים קיטל בסדרו של פסח. אכילת קרבן פסח היא בחינת משולחן גבוה קאכיל. שולחנו של מלך. ובירושלים הקדומה, בזמן שבית המקדש היה קיים, בזמן אכילת פסחים היו מתעטפים בכלי עטיפה עשויים מאטון יקרים, מפשתן לבן, "בגדי שש" שבתורה. הסדר של היום זכר לפסחים בימים ההם שולחנו שולחן גבוה, ולכן לובשים דרך-כבוד גלימה לבנה, מה שקוראים קיטל. אנו, בני מלכים מסובין כביכול אל שולחנו של מלך מלכי המלכים" ('סדר בבית הרב', הרב צ"י קוק, מחניים כה, ירושלים תשט"ו, עמ' 42. וראה גם בהגדת הנצי"ב - אמרי שפר, א' קופרמן (עורך), ירושלים תשע"א, עמ' 1-2 ובהערות 37-34 שם).

11 השוו מועד קטן יז, א.

העתיק הוא כוסו של אליהו, ואור זרוע סביבותיו - נוטף כאגלי טל ממבטיו, מעפעפיו, ממצחו, מקצות זקנו ופאותיו. כל העיניים מכוונות אל ראש השולחן, מקום היסבו. לפני הקערה, ושיחה יום-טובית מתרקמת, קולחת, פורקת מתיחות, משרה אווירה ביתית משפחתית, ותוך כדי שיחה נפתחים מעיינות, רעיון רודף רעיון וכולם יוצאים וחוזרים אל חירות ישראל. הרב הסביר לאורחים כי במשך כל זמן אמירת ההגדה אי אפשר לו להסיח את דעתו ולשוחח איתם, משום שזוהי חובת הערב, ואיתם הסליחה. 'הרב הנזיר' הבין יפה את רצונו של הרב לדאוג ליחסים מתוקנים עם המושל הבריטי, שירגיש שמכבדים אותו כראוי, ובדלית ברירה מילא את בקשתו, והשתדל למלא את התפקיד שהוטל עליו כמיטב יכולתו (אף שבמהלך השיחה נתברר לו שידעותיו של סטורס בספרות יוון היו שטחיות ביותר)¹².

מוזגים כוס ראשונה. הרב מקדש בנעימת חג, ונפשו מקופלת בקולו. הוא חוזר פעם ופעמיים על המילים "אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון", מטעימן ברטט, כשדמעת שמחת מצוה זוהרת בעיניו, "זמן חרותנו, זמן חרותנו". אחרי ששתה מהכוס וישב על מקומו חידש בהתלהבות גוברת את שיחתו, כשהדברים נוהרים מתוך מעמקיו. מוזגים כוס שנייה. הרב קורא את ההגדה בחרדת קודש, לא בהסיבה, במתינות רבה ובנעימה חגיגית, וכל המסובין קוראים אחריו בקול חרישי, הוא מטעים ומדגיש כל מילה ומשפט לפי תוכנם, וחורז ככה בנחת את פסוקי-פניני ההגדה, דורש על כל סימני הסדר, וחורז מהלכה לאגדה ומקבלה לדרוש, וכל דבריו נסובים על סגולת החירות של העם הנבחר.

סטורס ואורחיו ישבו בכובד ראש בזמן אמירת ההגדה¹³, ולפרקים מסר להם הרב¹⁴

12 סטורס סיים בהצטיינות לימודים קלאסיים בקולג'. במקביל, היה שותף בקבוצת תיאטרון שהעלתה מחזות יווניים קלאסיים. כשהגיע לירושלים גילה סטורס שידענותו בתחומים אלה אינה נחשבת בקרב משכילי ירושלים: "מעט-הבקיאות שקנית בלשון יוון ורומא בגירסא דינקותא שלך, מעט האנגלית או הבקיאות בספרות-המופת שנסארה לפליטה לאחר עשרים שנות נדודים מחוץ לאירופה - כל זה היה חספא בעלמא" (ר' סטורס, זכרונות [מאנגלית - "א עבאדי], ת"א תרצ"ח, עמ' 585).

13 באופן תמוה, ב'א נחלה פון א וורשאווער חסידים אין פאלעסטינא', 'היינט', 28.5.1922, עמ' 5 נטען כי ידיעת העברית בפי סטורס היתה מספיקה כדי שיוכל לעקוב אחרי מהלך הסדר, ולסייע לחבריו להתמצא במהלך הסדר.

14 סביר שהרב נעזר כמתורגמן ביוסף הלוי שמוזכר בהמשך, שכן השפה האנגלית לא הייתה שגורה על לשונו של הרב. בפגישתו של הרב עם נשיא ארה"ב, קולידג', בשנת 1924, הוא התנצל על אי ידיעתו המספקת את השפה האנגלית ועל שימושו במתורגמן בשיחתם ('הרב וארה"ב' - התמונה והמסמכים מספרים', 'דן, ערוץ 7, ב באב תשע"ז). וכך גם בפגישתו עם הלורד בלפור ('טעלעגראמעס', 'די אידישע שטימע', 30.11.1924, עמ' 2). גם בעדותו לפני ועדת החקירה

ביאורים על שרשי המנהגים השונים ופרטים על המסורת של הסדר. האורחים ושאר הקרואים מקשיבים לדבריו ברוב קשב, קצתם מתרכזים בתוך עולמם הפנימי ורואים את עצמם כיוצאי מצרים; שהרי גם הם התקבצו ובאו מכל פזורי הגולה לעיר קודשנו לחוג בה את חג הפסח, זמן חרותנו.

”בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים“. כולנו אומרים כתוב זה. ואילו הרב חי את חוויית היציאה ממצרים, חש אותה בכל גופו ונפשו. בשעת אמירת ההגדה גופו רעד, פניו דלקו, נשימתו כבדה מחיפזון, מהתרגשות ממראות פלאים שנגולו לעיניו: הוא בעצמו נמצא באותה שעה בין יוצאי מצרים, נושא בצקו בטרם יחמץ על שכמו, רואה עמוד ענן ביום ועמוד אש בלילה; עד ראייה חי לנפלאות יום צאת ישראל ממצרים.

גילת הרעדה גוברת ועולה מכתוב לכתוב. הוא מחזיק את הכוס בידו הרועדת ואומר בקול טבול דמעות, בכיסופים הפורצים מכל הווייתו, ברטט כל אבריו: “אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים... כן יגיענו למועדים ולרגלים... שמחים בבניין עירך וששים בעבודתך... ונודה לך על גאולתנו ועל פדות נפשנו...”. הוא מסיים את הכתוב וחוזר על הפסוקים, קם ממקומו ושר ובוכה: “על גאולתנו ופדות נפשנו, ברוך גואל ישראל”.

אחרי המתיחות הגדולה, שמיצתה את כוחותיו, ירדה עליו מנוחה נפשית. מרגוע שלאחר סערה. הוא שב מתקופת יציאת מצרים לימי ההווה והעבר הקרוב. שוחח בנחת, בבת שחוק ענוגה. צירף קולו לשירת המסובין. האזין לדברי אורחים מארצות שונות. החליף דברים עם בני הבית. צלל לנבכי זיכרונות וסיפר על סדרי פסח אצל גדולי ישראל. הוא הירבה לספר על הסדר בבית הנציב מוולוז'ין.

בשעת הסעודה משוחח הרב עם האורחים ומטיף לפניהם דברי תורה, אגדות חז"ל ופניני רעיונותיו מענינא דלילא, על גאולת מצרים ועל הגאולה העתידה. הוא מונה לפניהם בפרוטרוט את מעלות ויתרונות הארץ, ואת ערך קדושתה הנשגבה, ומפיח בליבם רגשי הערצה, נאמנות והתמסרות נפשית להתיישב בארץ ישראל ולבנותה. המסובים האורחים בולעים כל דבריו ברגשי הערצה וברטט גיל, והם חודרים למעמקי ליבם.

הבריטית בנושא המאורעות באב תרפ"ט נשאל על כך הרב, והוא ענה: “לא למדתי אנגלית בילדותי, ובלונדון שימשתי רב לעדה שהבינה יהודית [= יידיש. ג.]. הואיל וישבתי בסביבה אנגלית התחלתי להתרגל לשון זו. אני קורא ומבין, אולם מדבר בקושי, וצריך להשתמש גם במילון, ובעיקר קשה עלי הביטוי” (‘המשך עדותו של הרב קוק’, הארץ, 18.12.1929, עמ' 2). ראה גם ח' ליפשיץ, שבחי הראי"ה, בית אל תש"ע, עמ' 173.

חסל סדר הסעודה. פותחים את הדלת, המסובים קמים ממקומותיהם. הרב נוטל את הכוס - מצחו מתקמט, פניו מועמים, עצבות ויגון נסוכים עליהם, והוא קורא בניגון עצוב מתוך התרגשות את פסוקי "שפוך חמתך"... כאן רואים הקרואים לפניהם את גדול הדור, "מדברנא דאומתא"¹⁵, המביע את מחאתו והתמרמרותו הנמרצת נגד רשעי אומות העולם העורכים פרעות וטביחות באומה הישראלית בארצות פזוריה... הרב משתתק רגע. המסובין תופסים שוב את מקומותיהם מסביב לשולחן. פני הרב מזהירים שוב, והוא מתחיל לקרוא את פיזמוני ההגדה בקול ערב ובהטעמה לבבית מרהיבה, מלאה השתפכות הנפש, והקרואים מכוונים את ליבם וקוראים אחריו מילה במילה ברגש רב.

אחרי גמר הסעודה, בשעת הפרידה מאורחיו הבריטים, קם הרב ונשא נאום שתורגם ע"י מר יוסף הלוי מהשלטון המחוזי¹⁶, שבא ביחד עם האורחים והיה בין המסובים אל הסדר. בנאומו ביאר הרב לאורחים כי תוכן המאורע הגדול, שהוא מיוחד בעיקרו לחרות עם ישראל ויציאתו ממצרים, הוא יחד עם זה גם המאורע היותר גדול לאנושיות הכללית¹⁷, אשר משפע האורה שיצא לעולם ע"י הופעת עם ישראל ותורתו בעולם נפתח מעין גדול להרמת התרבות האנושית הכללית, ואשר החלק היותר נאור מהמין האנושי כבר התחיל להיות יונק ממנו, ואנו בטוחים כי ההשפעה הזאת תלך הלוך וגדול ותנצח את כל המפריעים העוצרים בעדה. ובהיות שבין כל העמים הנאורים שהכירו את ערכה הגדול של האורה הנובעת מהתנ"ך, שהיא כולה אחוזה וקשורה בשורש המקורי של המאורע הגדול אשר לערב הזה של יציאת ישראל ממצרים בגילוי שכינה, יש לעם הבריטי יחס יותר אוהד ויותר מלבב, על כן חושב אני לי לעונג גדול כי נתכבדתי שבנים חשובים מהעם הבריטי הינם מסובים על שולחני בעיר הקודש ירושלים בערב הגדול הזה. האורחים קיבלו את הנאום במחאת כפים סוערת וממושכת. אח"כ קם מר סטורס ופתח בהכרת תודה בשמו ובשם האורחים לרב ומשפחתו על הכבוד והעונג שנחלק להם, ואמר כי המאורע הזה, לשבת אל שולחן הרב הראשי בירושלם בליל הסדר, נחשב גם אצלם למאורע היסטורי שיזכרוהו הרבה, והדברים הנשגבים ששמעו מהרב הראשי על תוכן הערב הם דברים המעירים בהם רגשי כבוד מרובים, וכולנו מתאחדים בציפייה שמציון תצא תורה וכו' להצלחת האנושיות כולה.

15 סנהדרין יד, א וברש"י שם: "מנהיג, על שם שהיה פרנס וקרוב למלכות".

16 ר' יוסף הלוי שימש בתפקיד דומה גם בטקס ציון יום השנה השביעי לשביתת הנשק. ראו 'אחג שביתת הנשק', 'דאר היום', 12.11.1925, עמ' 4.

17 "יציאת מצרים תישאר לעד האביב של העולם כולו" (מגד ירחים תרע"ד, וראו באר מגד ירחים, ע' קלכהיים, בית אל התשנ"ה, עמ' עז-פב).

ככל שהתארך הסדר, כן נתרבו אנשים מכל קצות העיר שגמרו את הסדרים ובאו לראות את הרב בליל השימורים ולשמוע את דבריו. באו רבנים, תופסי תורה, סופרים ואנשי רוח, וצעירים מתנועות דתיות. שעה ארוכה הקשיבו לאמירת פרקי ההגדה, אמירה בקול שמחה מלווה בת קול ענוגה, מתוקה. הרב מנה מילים כמרגליות, השקיע בכל מילה את ניגון נפשו, והמילים היו פורחות ונמוגות בחלל האויר.

בראותו את הקהל הרב המצפה לאימרותיו, קם הרב על רגליו ודיבר לפניהם על מצה כלחם חירות, לחם מרפא לנשמה המשוחררת⁸. משתקפה אותו ההתלהבות הגדולה שם את ידיו על כתפיהם של העומדים סמוך לו, והחל לרקוד ולשיר את שירת הכבוד והגאולה העתידה: "אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב, במהרה, במהרה בימינו בקרוב. אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב".

בתום הסדר נפרדו האורחים מהרב הראשי ומכל משפחתו בכבוד ובידידות רבה. אז פנה הרב אל 'הרב הנזיר'. הוא הבין היטב לרוחו, שלא היה נוח לו כלל לעסוק בספרות יונית בליל השימורים, לילה שכולו קודש לד', והעניק לו פיצוי הולם, שרק הוא היה מסוגל לתתו - בשעה מאוחרת התיישב הרב ולמד איתו קטעי זוהר מופלאים, על פסוקי שיר השירים מתוך "זוהר חדש", ובהסברתו הרחבה ובקיאיותו הגדולה בכל גנזי הנסתרות האיר לפניו את כל הלילה, עד שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

18 השוו אורות הקודש ג, עמ' לו, ובהגדה של פסח עולת ראייה עמ' מט.

חדש!

יצא לאור על ידי ספריית משעול שע"י מכון שלמה אומן
הספר 'התשב"ץ ושודדי הים'
 סיפורים אמיתיים מתקופת ה'ראשונים',
 מלזמים באיורים צבעוניים

התשב"ץ (רבי שמעון בן צמח למשפחת דוראן) חי באי מיורקה שלידי ספרד לפני כ-600 שנה. בספר יוכלו הקוראים להשתתף עמו בבריחתו לאלג'יריה אחרי הפרעות שערכו הנוצרים ביהודי מיורקה בשנת קנ"א, ובאירועים שאירעו עמו כאשר שימש כראש הדיינים באלג'יריה.

באותה תקופה הטילו שודדי ים את חיתתם על כל המפליגים באוניות באזור הזה של הים התיכון, ובספר נכללים סיפורים אמיתיים על מעשי שוד בים וביבשה, על יהודים שנאנסו להיות כנוצרים, על מקרי הצלה מופלאים, ובכלל על חיי היהודים בצפון אפריקה באותה תקופה, סיפורים שאת חלקם חוו התשב"ץ ובני משפחתו על בשרם, ונשמרו בספרו 'שו"ת התשב"ץ' ובספריו האחרים. לספר מצורפת ברכתו של הרב שמואל אליהו שליט"א.

ניתן להשיג את הספר דרך ספריית משעול באתר מכון שלמה אומן,
 או בטלפון 08-9276664